

Har ENP:s säkerhetsbegrepp förändrats?

En idéanalys av begreppet säkerhet inom EU:s
grannskapspolitik

2019-01-08



LUNDS
UNIVERSITET

Cecilia Lovén

Abstract

The aim of this study is to analyze the concept of security in the European Union's Neighbourhood policy (ENP). The ENP have since its launch in 2004 been evaluated several times, the latest in 2015, where it was established that more focus was to be placed on the security aspect of the policy. Thus, the author of this study seeks to answer the following questions:

- What meaning does the EU ascribe to the concept of security within its European Neighbourhood Policy?
- Has the meaning changed from the original policy in 2003/2004 to the updated policy in 2015, and if so, how?

Using Baldwins conceptual dimensions; "security for whom?", "security for which values?", "from what threats?", "by what means?" and "in what time period?" the author uses a descriptive idea analysis to construct ideal types of what the concept of security means from the perspectives of realism, liberalism, constructivism and a critical perspective.

These dimensions are applied to the different policies, which are also compared. The results show that the policy from 2004 is mainly liberal, while the policy from 2015 has shifted more to the realist perspective within the dimension "security for which values?" but has maintained liberal strategies to achieve security.

Nyckelord: Europeiska unionen, ENP, grannskapspolitik, säkerhet, säkerhetsstudier

Antal ord: 9771

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Tidigare forskning	2
1.2.1	Internationella säkerhetsstudier.....	3
1.2.2	EU som utrikespolitisk aktör.....	4
1.3	Koppling mellan teori och metod.....	5
1.4	Avgränsningar	5
1.5	Disposition	6
2	Bakgrund	7
2.1	Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik	7
2.2	Europeiska grannskapspolitiken.....	8
3	Metod och material	10
3.1	Idéanalys.....	10
3.2	Idealtyper och dimensioner	11
3.3	Operationalisering av säkerhetsbegreppet.....	12
3.3.1	Säkerhet för vem?.....	13
3.3.2	Säkerhet för vilka värden?.....	14
3.3.3	Från vilka hot?.....	14
3.3.4	Med vilka medel?	14
3.3.5	Typ av tidsperiod?.....	14
3.4	Material	15
4	Teoretiskt ramverk	16
4.1	Realism.....	16
4.2	Liberalism.....	17
4.3	Konstruktivism	17
4.4	Kritiskt perspektiv	18
5	Analys	20
5.1	Vilken innebörd tillskriver EU begreppet säkerhet i sin grannskapspolitik?	20

5.1.1	ENP år 2003/2004	20
5.1.2	ENP år 2015	23
5.2	Har innebörden ändrats från den ursprungliga policyn år 2003/2004 till den uppdaterade policyn år 2015, och i så fall hur?	27
6	Slutsats och diskussion	30
6.1	Vidare forskning.....	31
7	Referenser.....	32

Förkortningar

css – critical security studies

EEAS – European Union External Action Service

ENI – European Neighbourhood Instrument

ENP – European Neighbourhood Policy, grannskapspolitiken

EPS – Europeiska politiska samarbetet

EU – Europeiska Unionen

GSFP – Gemensamma säkerhets- och försvarspolitik

GUSP – Gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

IR – Internationella relationer

ISS – Internationella säkerhetsstudier

1 Inledning

Sedan kalla krigets slut och det forna Sovjetunionens sönderfall har maktbalansen i världen förändrats. Istället för ett bipolärt internationellt system där två stormakter balanserar varandra, kan dagens värld anses bestå av flera, mer eller mindre, inflytelserika stater och organisationer. Kina och Indien har vuxit fram som två ekonomiska jättar jämte USA. Även Ryssland kan anses ha ökat sitt internationella inflytande de senaste decennierna. I och med att balansen förändrats, uppstår nya frågor om säkerhet mellan världens stater. Slutet på kalla kriget öppnade också upp möjligheten till allt fler regionala samarbeten med Europeiska unionen (EU) som det tydligaste exemplet (Jonter 2014, s. 46-47, 49).

I takt med att världen förändras har också begreppet säkerhet blivit allt mer omtvistat och ifrågasatt (Waeber – Buzan 2007, s. 393). Den akademiska debatten präglas av olika syner på vad säkerhet är. En av de största skiljelinjerna är mellan den traditionella synen på säkerhet, som avsaknad av krig, och en mer kritisk syn på säkerhet, som möjligheten till ett bra liv för den enskilda individen. Den akademiska debatten har gått från ett stort fokus på nationell säkerhet och militärmakt, till att också inkludera aspekter som säkerhet för individen och områden som miljö, fattigdom och kriminalitet (Buzan – Hansen 2009, s. 187). Hur säkerhet definieras och således vilken innebörd som tillskrivs begreppet får konsekvenser för hur olika aktörer agerar, vilka medel som ses som användbara för att uppnå säkerhet, och hur mycket säkerhet prioriteras gentemot andra värden exempelvis demokrati och jämställdhet.

I samband med EU:s östutvidgning 2004–2007 utformades även en policy för unionens nya grannar i Östeuropa och söder om Medelhavet (Bengtsson 2010, s. 42). European Neighbourhood Policy (ENP), även kallad grannskapspolitik, är ett regionalt samarbete mellan EU och länder i unionens grannskap. Samarbetet bygger på bilaterala och multilaterala avtal. Syftet är att skapa en stabil och säker omgivning i närområdet, för att på så sätt kunna garantera stabilitet och säkerhet för EU:s medborgare (EEAS 2016).

Sedan ENP lanserades för mer än ett decennium sedan har det skett radikala förändringar i många av länderna som omfattas av policyn. Ett exempel är den ”arabiska våren”, en våg av proteströrelser i Mellanöstern och Nordafrika för bättre ekonomiska och demokratiska rättigheter. Proteströrelserna har resulterat i många inomstatliga krig, konflikter, och stora flyktingströmmar. Ett annat exempel är rysk utrikespolitik som beskrivs som alltmer aggressiv och som resulterat i annekteringen av Krim och kränkning av den ukrainska suveräniteten (EU-kommissionen 2015, s. 2). Den ursprungliga policyn från år 2004 har därför genom åren genomgått flera utvärderingar och uppdateringar, den senaste år 2015 där det fastställdes att det skulle läggas större vikt vid säkerhetsaspekten (EU-kommissionen 2015, s. 3). Med tanke på hur det säkerhetspolitiska läget förändrats i EU:s närområde de senaste 15 åren, blir det således intressant att

undersöka vilken innebörd säkerhetsbegreppet tillskrivits i EU:s grannskapspolitik och om denna innebörd ändrats över tid.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att klargöra vilken innebörd en aktör, EU, tillskriver begreppet säkerhet i sin grannskapspolitik. Genom en beskrivande idéanalys kommer perspektiven realism, liberalism, konstruktivism och kritiskt perspektiv inom säkerhetsstudier appliceras på policydokumenten:

- ”Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours”
- ”European Neighbourhood Policy - STRATEGY PAPER”
- ”Review of the European Neighbourhood Policy”.

Studien ämnar också jämföra de tre policydokumenten med varandra, och undersöka om innebörden har ändrats från att ENP lanserades år 2003/2004 till att programmet utvärderades och uppdaterades år 2015.

Ämnet är mycket aktuellt och utomvetenskapligt relevant, beaktat hur det säkerhetspolitiska läget i världen ser ut idag, med exempelvis kriget i Syrien och efterföljande flyktingkris. Det säkerhetsbegrepp EU utgår ifrån, får konsekvenser för hur EU arbetar för att skapa säkerhet, vilket också får konsekvenser för övriga världen. Samtidigt är ambitionen med denna studie att kunna bidra till den inomvetenskapliga relevansen och den extensiva litteratur som finns om både säkerhet, men också EU:s roll som utrikespolitisk aktör. Frågeställningarna som kommer besvaras i denna uppsats blir således:

- *Vilken innebörd tillskriver EU begreppet säkerhet i sin grannskapspolitik?*
- *Har innebörden ändrats från den ursprungliga policyn år 2003/2004 till den uppdaterade policyn år 2015, och i så fall hur?*

1.2 Tidigare forskning

Denna studie har sin utgångspunkt i två olika områden. Den teoretiska utgångspunkten tar avstamp i säkerhetsstudier och den empiriska i litteraturen kring EU som utrikespolitisk aktör, mer specifikt i EU:s grannskapspolitik.

1.2.1 Internationella säkerhetsstudier

Internationella säkerhetsstudier (ISS) är en sub-disciplin inom studiet av internationella relationer (IR) (Collins 2007, s. 2). Det finns en mycket omfattande litteratur inom ISS, både teoretisk och empirisk. Detta extensiva forskningsområde kommer inte kunna redovisas uttömmande i denna kandidatuppsats. Nedan följer istället de övergripande tankegångar som format ISS.

ISS, som ett eget forskningsområde, har sin början i 1940-talets USA efter andra världskriget (Waever – Buzan 2007, s. 386). De kommande årtiondena präglades av stort fokus på kärnvapen och de problem som den nya teknologin medfört (Walt 1991, s. 214). Historiskt sätt har den akademiska debatten fokuserat på innebörden av begreppet säkerhet. Forskningen dominerades länge av de så kallade traditionella perspektiven inom vanlig IR-teori, realism och liberalism. Dessa perspektiv utmärks av stort fokus på staten och nationell säkerhet som det främsta målet (Collins 2007, s. 5; Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 4-5). Säkerhetsstudier definierades som ”the study of the threat, use and control of military force” (Walt 1991, s. 212). Fokus för forskningen låg på hur stater kunde utforma utrikespolitiska policys för att hantera kärnvapen och andra staters militära medel (Buzan – Hansen 2009, s. 66).

Efter kalla krigets slut och Sovjetunionens sönderfall började fler perspektiv på säkerhet att framträda som kritiserade den traditionella definitionen av säkerhet. Dessa perspektiv fick samlingsnamnet critical security studies (css) (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 7, 30). Viktigt att notera är att detta inte rör sig om ett kritiskt perspektiv, utan om flera olika perspektiv som har olika fokus. Inom css ingår bland annat kritisk teori, poststrukturalism, postkolonialism, feminism och säkerhetiseringsteorin. Perspektiv som kritisk teori, postkolonialism och feminism, fokuserar på att vidga begreppet säkerhet till att inte enbart utgå från staten som det primära referensobjektet. Säkerhetiseringsteorin och poststrukturalismen bygger istället på att språket ses som diskursivt och hur vi använder språket påverkar således vad som anses vara säkerhet och osäkerhet. Fokus för forskning har legat på att undersöka hur olika aktörer använder språket för att legitimera vissa handlingar (Buzan – Hansen 2009, s. 200, 213, 219). De kritiska perspektiven har däremot alla gemensamt att de kritiserar idén om staten som primärt referensobjekt, och vill utvidga begreppet säkerhet till att inkludera fler områden utöver militärsäkerhet (Peoples – Vaughan-Williams 2015).

Många av de kritiska perspektiven bygger på konstruktivistiska tankesätt. Konstruktivism kan ses som en form av mellanställning mellan traditionella och kritiska perspektiv. Sociala konstruktioner och identitet betonas i samband med begreppet säkerhet, men i likhet med de traditionella perspektiven, utgår perspektivet från staten, nationell säkerhet och militärmakt (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 26; Buzan – Hansen 2009, s. 192).

I samband med de kritiska perspektivens framväxt inom ISS, anses det vuxit fram två parallella teoretiska debatter, en i Europa och en i USA. De kritiska perspektiven har fått stort utrymme i europeiska säkerhetsstudier, medan fokus i USA legat på olika typer av realism, liberalism och i viss mån konstruktivism (Waever – Buzan 2007, s. 393).

1.2.2 EU som utrikespolitisk aktör

Litteraturen kring EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik har främst fokuserat på effekterna av politiken och hur väl politiken lever upp till förväntningarna på effektivitet och kapacitet. Samtidigt finns där en akademisk debatt om EU:s roll som utrikespolitiks aktör i relation till civil-, militär- och normativ makt (Bengtsson 2010, s. 4). En väsentlig del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken utgörs av ENP.

Det finns en extensiv och multidisciplinär akademisk litteratur om EU:s grannskapspolitik. Dessa har främst fokuserat på hur ENP är uppbyggt och hur EU som normgivare försöker sprida sina värden till närområdet. När ENP utvärderades efter arabiska våren år 2011 återupplivades det akademiska intresset för policyn. Kostanyan *et al* (2017, s. 7) har i boken *Assessing European Neighbourhood Policy Perspectives from the Literature* genomfört en litteraturoversikt sedan år 2011 när policyn utvärderades. Enligt Kostanyan *et al* (2017, s. 7) har fokus inom den akademiska litteraturen legat på att undersöka ENP:s effektivitet och koherens. Författarna har i litteraturoversikten identifierat sex olika faktorer som anses vara avgörande för ENP:s effektivitet; konditionalitet och socialisation, intressen och värden, ägandeskap och lokala förutsättningar, synligheten och uppfattningar om ENP, externa faktorerers inflytande och koherens (Kostanyan 2017, s. 1).

Tidigare forskning inom ramen för ENP har alltså fokuserat på att empiriskt utvärdera policyn och dess olika beståndsdelar. Det finns därför utrymme för en mer teoretiskt fokuserad studie som undersöker den konceptuella idébasen, det vill säga vilken syn på säkerhet som kan utrönas i de olika policydokumenten. Min studie ämnar således bidra till denna lucka inom forskningen.

1.3 Koppling mellan teori och metod

I min uppsats kommer jag för att besvara mina frågeställningar arbeta med en beskrivande idéanalys. Med hjälp av Baldwins (1997) konceptuella dimensioner kommer jag konstruera idealtyper av realismens, liberalismens, konstruktivismens och ett kritiskt perspektivs syn på säkerhet. Baldwins dimensioner kommer därefter användas för att utröna vilket eller vilka perspektiv som kan anses överensstämma med säkerhetsbegreppet i EU:s grannskapspolitik både på policyn från 2003/2004 och 2015. Dessa kommer därefter jämföras med varandra för att analysera om det skett en förskjutning i vilken innebörd EU tillskriver begreppet.

1.4 Avgränsningar

Detta är en aktörscentrerad studie och val av material har anpassats efter detta. En aktörscentrerad studie innebär att utgångspunkten för studien är den aktör som framfört en viss ståndpunkt eller idé. Detta, till skillnad från en idécentrerad studie där det är argumenten i sig som är i fokus (Beckman 2005, s. 17). I min studie är EU central som en av parterna i ENP. Det är EU:s syn på säkerhet som ska undersökas. Anledningen till att jag valt att undersöka ENP är, som nämnts tidigare, för att de flesta studier om ENP fokuserat på att utvärdera effektiviteten av EU:s samarbeten.

Jag har också valt att studera ENP som helhet och inte gå in på specifika partnerländer eftersom det ger en bättre överblick för hur EU använder sig av säkerhetsbegreppet. Om specifika partnerländer hade valts finns det en risk att de avtal som är framtagna för specifikt dem är alldeles för anpassade efter deras omständigheter och förutsättningar. Likaså har jag också valt att inte studera den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som helhet.

Jag går således miste om EU:s mer övergripande syn på säkerhet. Med denna avgränsning är jag medveten om att jag inte kommer kunna dra några generaliserande slutsatser. Men ENP har ändå en egen unik struktur, som är intressant i sig. Slutsatserna i denna studie skulle därför kunna användas i vidare forskning och jämföras med hur säkerhetsbegreppet används i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

1.5 Disposition

I uppsatsens första kapitel introduceras läsaren för ämnet. Syftet och frågeställningen presenteras, och det ges en överblick över de två forskningsområden som berörs i uppsatsen, säkerhetsstudier och EU som utrikespolitisk aktör. Det beskrivs också kortfattat hur teori och metod är kopplad till varandra och de avgränsningar som gjorts.

I andra kapitlet presenteras en översikt över EU:s utrikes- och säkerhetspolitik innan grannskapspolitiken presenteras mer i detalj för att sätta policyn i en kontext. Metod och material presenteras därefter i uppsatsens tredje kapitel. Där motiveras val av metod, analysverktyg, operationalisering och material.

I uppsatsens fjärde kapitel presenteras det teoretiska ramverket och de perspektiv som kommer appliceras på policydokumenten. I kapitel fem analyseras de olika policydokumenten utifrån Baldwins dimensioner för att besvara frågeställningarna. Uppsatsen avslutas med kapitel sex där resultatet diskuteras och det ges förslag på vidare forskning.

2 Bakgrund

I detta kapitel kommer en kort bakgrund till EU:s utrikes- och säkerhetspolitik presenteras, följt av en genomgång av EU:s grannskapspolitik. Syftet är att ge läsaren en överblick av vad grannskapspolitiken är, varför den tillkom, vad den syftar till och hur den är kopplad till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

2.1 Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik

År 1992 ersattes Europeiska politiska samarbetet (EPS) med den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) i Maastricht-fördraget (Smith 2008, s. 40). GUSP:s syfte är att underlätta för medlemsstaterna att främja sina gemensamma intressen gentemot omvärlden. Arbetet leds av den höga representanten för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och stöttas av EU:s utrikestjänst (EEAS), vilket är EU:s diplomatkår som arbetar för att främja och skydda EU:s intressen i världen (Europeiska Unionen).

Enligt EU:s officiella hemsida är målet med GUSP att bevara freden och öka säkerheten i världen, främja internationellt samarbete, demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga fri- och rättigheter. Policyområdet bygger på konfliktlösning genom diplomati och kompletteras med handel, humanitärt bistånd, säkerhet och försvar. EU arbetar således både globalt och regionalt för att uppnå sina mål och innehar enligt dem själv en viktig säkerhetsskapande roll i världen (Europeiska Unionen). Bland annat genom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP) har EU möjlighet att bidra med militära medel för fredsbevarande och konfliktförebyggande insatser (EEAS 2018). I den nya globala strategin för GUSP från 2016 "Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe" är en av prioriteringarna att skapa statlig och samhällelig motståndskraft främst bland staterna i EU:s närområde. En väsentlig del av utrikespolitiken på regional nivå utgörs således av EU:s grannskapspolitik (European Union).

2.2 Europeiska grannskapspolitiken

Utformningen av grannskapspolitiken har sitt ursprung i östutvidgningen 2004–2007. I samband med att förhandlingarna led mot sitt slut föreslog dåvarande EU-kommissionären för yttre förbindelser Chris Patten och hög representanten för gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken Javier Solana till EU:s ministerråd, att unionen också borde öka samarbetet med sina nya grannar (Bengtsson 2010, s. 42). Detta blev EU:s strategi för att garantera sina medborgare säkerhet och stabilitet, eftersom unionens säkerhetsförhållanden i mycket hög grad är beroende av situationen i dess närområde (EU-kommissionen 2003, s. 3). Förslaget antogs av ministerrådet sommaren 2004 och resulterade i EU:s grannskapspolitik, ENP (Bengtsson 2010, s. 42).

ENP syftar till att skapa en stabil och säker omgivning i EU:s närområde genom samarbete med unionens grannar i öst och söder om medelhavet. Partnerländerna utgörs av 16 länder; Armenien, Azerbajdzjan, Vitryssland, Georgien, Moldavien och Ukraina i öst, samt Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Libyen, Marocko, Palestina, Syrien och Tunisien i söder. Policyn består främst av bilaterala avtal mellan EU och varje partnerland, och kompletteras med de redan befintliga regionala samarbetena ”Östliga partnerskapet” och ”Euro-Medelhavspartnerskapet”, även kallad ”Barcelonaprocessen”. Grannskapspolitiken förvaltas av hög representanten för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, och kommissionären för grannskapspolitiken och utvidgningsförhandlingar. Dessa stöttas i sitt arbete av EEAS, EU kommissionens departement och EU:s medlemsstater (EEAS 2016).

Syftet med policyn kan sammanfattas med följande utdrag:

The ENP translates the EU's wish to build on common interests with partner countries of the East and South and commitment to work jointly in key priority areas, including in the promotion of democracy, rule of law, respect for human rights, and social cohesion (EEAS 2016).

Enligt Bengtsson (2010, s. 43) bygger partnerskapet på positiv konditionalitet och socialisering utan en officiell framtida möjlighet till medlemskap i EU. Unionen erbjuder djupare politisk- och ekonomisk integration i utbyte mot att partnerländerna antar EU:s liberala kärnvärderingar: demokrati, rättsstatsprincipen och respekt för mänskliga rättigheter (Bengtsson 2010, s. 43).

År 2011 utvärderades ENP efter den våg av proteströrelser i Mellanöstern och Nordafrika som kallas för den ”arabiska våren”. EU erkände då policyns otillräcklighet att främja politiska reformer, och utvärderingen resulterade bland annat i att den så kallade ”more-for-more” principen tillkom, vilket innebär att extra reformansträngningar av partnerländerna belönas med bland annat mer finansiellt stöd (EU-kommissionen 2011, s. 1; EEAS 2016). Policyn genomgick

ytterligare en utvärdering och uppdatering år 2015, eftersom situationen i EU:s närområde ytterligare hade förändrats sedan ENP utvärderades år 2011, exempelvis Rysslands annektering av Krim. I den uppdaterade versionen, som utformades parallellt med den nya globala strategin, läggs mer vikt vid säkerhetsaspekten då säkerhet antas vara en förutsättning för ekonomisk utveckling. Ekonomisk utveckling antas i sin tur generera ett mer stabilt samhälle (EEAS 2016). De fyra huvudområdena för policyn är:

- good governance, demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter
- ekonomisk utveckling och stabilitet
- säkerhet
- migration och rörlighet

2015 års utvärdering betonar även mer fokus på differentierade handlingsplaner och ökad flexibilitet för att kunna anpassa arbetet efter alltmer snabbföränderliga politiska förutsättningar (EEAS 2016).

Sammanfattningsvis ser EU sig själv som en framgångsrik global aktör som har en skyldighet att sprida liberala demokratiska värden till resten av världen. Samtidigt finns en dimension av realistiska tankegångar, då det ligger i EU:s egenintresse att bidra till säkerhet och stabilitet i sitt närområde eftersom det genererar säkerhet och stabilitet för unionens egna medborgare (Bengtsson 2010, s. 44–48). Det finns dock kritik mot denna syn. Crawford (2013, s. 152–154) till exempel påstår att det existerar en brist på överensstämmelse i EU:s retorik kring demokratiframjande och implementeringen av detta. Enligt honom har EU:s egenintressen i Nordafrika lett till att unionen ofta prioriterar stabilitet och säkerhet framför demokratiska värden (Crawford 2013, s. 154).

3 Metod och material

I detta kapitel kommer de metodologiska överväganden som gjorts diskuteras. Val av metod och analysverktyg kommer beskrivas och motiveras. Därefter kommer operationaliseringen av säkerhetsbegreppet förklaras, och kapitlet avslutas med att motivera val av material.

3.1 Idéanalys

I denna studie kommer en beskrivande idéanalys att utföras, eftersom författaren ämnar klargöra vilken innebörd som tillskrivs säkerhetsbegreppet av EU i sin grannskapspolitik. Idéanalys är enligt Beckman (2005, s. 11-12) det vetenskapliga studiet av politiska budskap. En idé kan betraktas som en tankekonstruktion, vilken utmärks av en viss stabilitet och kontinuitet. I denna studie kommer en idé ses som en föreställning om verkligheten och hur man bör handla (Bergström – Boréus 2012, s. 140).

Det finns ingen generell mall för hur en idéanalys bör genomföras, utan metoden anpassas efter studiens syfte och frågeställningar. En idéanalys kan, som all annan forskning, ha ett beskrivande, förklarande eller värderande syfte (Beckman 2005, s. 11, 14). I denna studie är syftet beskrivande, som nämnts ovan. Det är inte min ambition att förklara varför EU definierar säkerhet på ett specifikt sätt eller undersöka konsekvenserna av deras säkerhetsdefinition. En beskrivande idéanalys där begreppets innebörd utreds och klargörs blir således mest lämplig för mitt syfte.

Ett möjligt alternativt tillvägagångssätt hade varit en diskursanalys. En diskurs kan beskrivas som ett bestämt sätt att tala om och förstå världen, ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra (Winther Jørgensen – Phillips 2000, s. 7; Bergström – Boréus 2012, s. 358). Det finns olika sätt att genomföra en diskursanalys, men i grunden handlar det om att genom en textanalys synliggöra dolda maktförhållanden och konsekvenserna av dessa (Bergström – Boréus 2012, s. 399).

Målet med denna studie är att klargöra vilken innebörd säkerhetsbegreppet i EU:s grannskapspolitik tillskrivits, och om det skett en teoretisk förskjutning över tid.

Min studie har således ett annat fokus än diskursanalysen där jag inte fokuserar på hur språket används i sig och vilka antaganden detta legitimerar. En idéanalys är därför mer lämplig för mitt syfte eftersom jag avser att endast undersöka innebörden av begreppet, och inte vad en viss uppfattning får för konsekvenser.

Jag kommer genomföra en begreppsanalys av begreppet säkerhet genom att applicera olika perspektiv inom säkerhetsstudier, för att se vilket eller vilka perspektiv som EU använder sig av. Detta kommer göras på både ENP:s policydokument från 2003/2004 och 2015 för att se om innebörden har förändrats.

En begreppsanalys utgör ofta ett steg i en beskrivande idéanalys eller idékritik. Analysen går ut på att uppmärksamma och klargöra hur vissa termer används och vad de refererar till, vilket ofta är nyckeln för att begripliggöra en politisk text (Beckman 2005, s. 31). Eftersom avsikten med denna studie är att bringa klarhet i begreppet säkerhet är en begreppsanalys mest lämpad. Alternativa analystekniker inom idéanalys är argumentationsanalys och innehållsanalys.

Argumentationsanalys syftar till att granska de argument som politiska budskap bygger på och innehållsanalys är en kvantitativ metod som går ut på att räkna förekomsten av specifika ord, uttryck eller omdömen i en text. Dessa analystekniker är mindre lämpade för mitt syfte eftersom avsikten inte är att till exempel undersöka EU:s motiveringar för en grannskapspolitik, som hade kunnat vara syftet i en argumentationsanalys. Det är inte heller min ambition att undersöka förekomsten av ordet säkerhet i policydokumenten eftersom jag är intresserad av begreppet säkerhet som kan åsyftas utan att själva ordet säkerhet används (Beckman 2005, s. 31, 38, 42).

Begrepp kan vara mer eller mindre vaga. Med det menas att det kan vara svårt att avgränsa vilket fenomen ett begrepp hänvisar till (Beckman 2005, 33). För att underlätta kartläggningen av EU:s säkerhetsbegrepp i deras grannskapspolitik används idealtyper som konstrueras utifrån Baldwins (1997) konceptuella dimensioner av begreppet. Dessa konceptuella dimensioner beskrivs ytterligare i avsnitt 3.3.

3.2 Idealtyper och dimensioner

Idealtyper och dimensioner är de två huvudsakliga analysverktygen inom idéanalys (Bergström – Boréus 2012, s. 149). Enligt Beckman (2005, s. 28) är en idealtyp en tankekonstruktion utformad för att fånga in de viktigaste egenskaperna hos en ståndpunkt eller ett begrepp. De utgör oftast inga bra beskrivningar eftersom de är extrema versioner av verkliga fenomen, men de hjälper till att

sortera materialet och tydliggör de skillnader som eventuellt existerar. Dimensioner används istället för att särskilja olika delar av en argumentation eller ideologi, och tillåter, till skillnad från idealtyper, en grövre och mer öppen indelning av materialet (Beckman 2005, s. 28-29).

Jag kommer, som nämnts tidigare, använda mig av idealtyper. En fördel med idealtyp som analysredskap är att det lätt kan bringa ordning i materialet, vilket är speciellt bra vid mer omfattande material som i denna studie. Ytterligare underlättar bra utformade idealtyper systematisk jämförelse, och till skillnad från dimensioner, som är mer lämpade vid långa tidserier, passar idealtyper bättre vid ett kortare tidsperspektiv. Detta gynnar återigen min studie då en central aspekt är att jämföra tre policydokument med ett tidsmellanrum på 12 år. Vid användning av dimensioner finns det dessutom en risk för att de inte är ömsesidigt uteslutande vilket ökar risken för att analysen blir vag och intetsägande (Bergström – Boréus 2012, s. 166-167). Eftersom många av de perspektiv som finns inom säkerhetsstudier bygger på vissa gemensamma tankegångar skulle konstruerandet av ömsesidigt uteslutande dimensioner vara svårt.

Däremot är jag medveten om att eftersom jag utför en deduktiv studie och på förhand konstruerar mina idealtyper, finns det en risk för att jag påtvingar materialet en viss modell. Detta kan ifrågasätta validiteten av undersökningen, det vill säga mäter jag det som påstås mätas (Bergström – Boréus 2012, s. 167). Detta behöver inte vara ett problem, eftersom en del av syftet är att se om det finns motsättningar inom EU:s användning av säkerhetsbegreppet. Det finns då ingen anledning till att försöka få materialet att passa in inom ett specifikt perspektiv. Det kan också diskuteras om idealtyperna är på förhand konstruerade eller uppkommit som ett resultat av studien (Bergström – Boréus 2012, s. 166). Mitt teoretiska ramverk utgår från säkerhetsstudier, ett separat forskningsfält, och konstruerats på förhand. Det har således inte tagits hänsyn till möjliga resultat av studien.

3.3 Operationalisering av säkerhetsbegreppet

I "The concept of security" diskuterar Baldwin (1997) begreppet säkerhet och dess innebörd. Vid tidpunkten utgick Baldwin från att det fanns mycket empirisk forskning om säkerhet, men att litteraturen kring säkerhet som begrepp nästan var obefintlig. Detta, menar Baldwin, berodde på att säkerhet länge likställdes med militär makt. Han argumenterar att säkerhet är ett mycket tvetydigt begrepp om

det inte definieras. Därefter utvecklar han vad han kallar konceptuella dimensioner¹ eller nyckelfrågor för att underlätta analys av säkerhetspolitik. Dessa är:

- Säkerhet för vem?
- Säkerhet för vilka värden?
- Hur mycket säkerhet?
- Från vilka hot?
- Med vilka medel?
- Till vilken kostnad?
- Typ av tidsperiod?

De två första frågorna ”säkerhet för vem?” och ”säkerhet för vilka värden?” berör begreppet säkerhet och resterande frågor är enligt Baldwin (1997, s. 14) nödvändiga för att kunna jämföra olika säkerhetspolicys med varandra. Trots att Baldwin fokuserar på nationell säkerhet i sin artikel, hävdar han att analysen är applicerbar för alla nivåer och typer av säkerhet. Dessa dimensioner kommer därför användas för att operationalisera begreppet säkerhet inom de olika perspektiven. Därefter kan jag jämföra vilket säkerhetsperspektiv EU utgår ifrån i sin grannskapspolitik.

Baldwins konceptualisering har valts då den omfattar de olika specifikationer som är nödvändiga för en systematisk jämförelse av olika aspekter av begreppet säkerhet som kan klargöra om det förekommer motsättningar inom grannskapspolitikens säkerhetsbegrepp. Det ska även noteras att Baldwins konceptualisering också valts av pragmatiska skäl, eftersom litteraturen om hur säkerhetsbegreppet kan operationaliseras är begränsad. Baldwins specifikationer har dessutom anpassats efter mitt syfte, och frågorna ”hur mycket säkerhet?” och ”till vilken kostnad?” kommer därför inte att inkluderas i analysen. Detta beror på att båda frågorna berör hur säkerhet prioriteras i förhållande till andra värden, vilket inte är relevant för syftet.

3.3.1 Säkerhet för vem?

Denna dimension beskriver vilken aktör som är det primära referensobjektet, vem ska skyddas? Är det en enskild individ, en specifik grupp med individer, alla individer? Är det en enskild stat, vissa stater eller alla stater? Eller är det ett internationellt system, vissa internationella system eller alla internationella system? (Baldwin 1997, s 13).

¹ Inte att blanda ihop med dimensioner som analysverktyg vid en idéanalys.

3.3.2 Säkerhet för vilka värden?

Denna dimension berör vilka värden som implicit eller explicit ska beskyddas, det vill säga vad målet med att skapa säkerhet är. Enligt Baldwin (1997, s. 13) är det viktigt att klargöra vilka värden som innefattas i begreppet säkerhet när det diskuteras, eftersom det annars kan leda till förvirring. Däremot handlar det inte om att specificera vissa värden som kärnvärden eller vitala intressen eftersom man då redan på förhand har tillskrivit säkerhet en viss roll som snedvrider jämförelser med andra politiska mål (Baldwin 1997, s. 13–14).

3.3.3 Från vilka hot?

Beroende på vilken aktör som ställs i centrum, kommer olika typer av hot att uppmärksammas. Det är därför viktigt att klargöra vad som definieras som hot. Exempelvis under kalla kriget var hotet från kommunismen i fokus, men det specificerades aldrig om det rörde sig om ett ideologiskt hot, ett ekonomiskt hot eller ett militärt hot etc. Definitionen av hot har ofta inom säkerhetsstudier definierats som handlingar med villkor att om ens krav inte möts kommer detta att straffas. Baldwin anser däremot att även andra typer av hot som epidemier och naturkatastrofer, kan inkluderas i denna dimension, vilket även kommer inkluderas i denna studie (Baldwin 1997, s. 15–16).

3.3.4 Med vilka medel?

Det finns många olika metoder eller strategier, och även kombinationer av olika strategier, för att försöka uppnå säkerhet. Exempelvis militär makt, interdependens och olika internationella samarbeten. Beroende på vilken strategi som används får det även konsekvenser för övriga världen (Baldwin 1997, s. 16).

3.3.5 Typ av tidsperiod?

Denna dimension berör motsättningen mellan kortsiktiga och långsiktiga säkerhetspolicies, där en aktör kan bedriva både och, men där de kan motarbeta

varandra (Baldwin 1997, s. 17). Det handlar således inte om en specifik tidsperiod, utan om strategierna är kortsiktiga eller långsiktiga.

3.4 Material

ENP har sedan policyn lanserades genomgått flera utvärderingar. I denna studie kommer EU-kommissionens ursprungliga kommunikation från 2003 ”Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours” analyseras. Denna kommer kompletteras med tillhörande strategidokument ”European Neighbourhood Policy - STRATEGY PAPER” lanserat år 2004, där ett mer operationellt ramverk presenteras. Dessa policydokument kommer behandlas som ett ramverk i analysen, då strategidokumentet från 2004 kan ses som en operationalisering av policyn från 2003. Även den senaste utvärderingen från år 2015 ”Review of the European Neighbourhood Policy” kommer analyseras och jämföras med de ursprungliga policydokumenten.

De ursprungliga policydokumenten från år 2003 respektive 2004 har valts eftersom det är en bra utgångspunkt för att kunna jämföra och analysera om säkerhetsbegreppets innebörd inom ramen för ENP har förändrats över tid. För att kunna påvisa skillnader i användandet och betydelsen av säkerhetsbegreppet är det nödvändigt att utgå från begreppets innebörd när policyn lanserades.

Likaså har utvärderingen från år 2015 valts eftersom det är den senaste uppdateringen. Eftersom studien ämnar undersöka vilket säkerhetsperspektiv som används inom ENP och om detta utvecklats över tid är den senaste uppdaterade versionen lämplig. Studien kommer alltså fokusera på tidsperioden 2003–2015, och genom att jämföra dessa tre dokument är förhoppningen att kunna ge en god och nyanserad bild av vilken innebörd säkerhetsbegreppet tillskrivits, och om, och i så fall hur, begreppet har förändrats.

4 Teoretiskt ramverk

Det finns, som nämnts i kapitel 1.2.1 många olika perspektiv på vad säkerhet är. I detta kapitel kommer Baldwins konceptuella dimensioner som presenterades i föregående kapitel att appliceras på olika perspektiv inom säkerhetsstudier. De perspektiv som kommer användas i denna uppsats är realism, liberalism, konstruktivism och kritiskt perspektiv. Realism och liberalism har valts då det är de två traditionella perspektiven inom ISS, och som nämnts i kapitel 2 har tidigare forskning visat att det finns realistiska och liberala tankegångar i utformningen av EU:s utrikespolitik och grannskapspolitik. Konstruktivism och det kritiska perspektivet har valts då de utformats som kritik mot de traditionella perspektiven och omfattar oftast en bredare syn på säkerhet. De inkluderas således för att klargöra om det finns några motsättningar inom säkerhetsbegreppet i EU:s grannskapspolitik utifrån Baldwins dimensioner.

4.1 Realism

Från en realists perspektiv är det internationella systemet anarkiskt där varje enskild stat är ansvarig för sin egen säkerhet. Den centrala aktören är alltså staten och det som behövs skyddas är den nationella säkerheten, det vill säga statens suveränitet och självstyrelse. Staten antas vara en enhetlig aktör, och eftersom det antas råda anarki på internationell nivå är det största hotet mot den egna statens säkerhet, andra aggressiva stater. Nationell säkerhet blir således ett av de viktigaste värdena enligt realismen, vilket uttrycks i form av strävan efter politisk makt som likställs med militär makt. Säkerhet byggs på militär makt, förmögenhet, naturresurser, geografiskt strategiska positioner, teknologi och befolkning. Stater är därför naturliga konkurrenter till varandra avseende militär makt och resurser (Morgan 2007, s. 15–16). Detta gör också att realister anser att internationella samarbeten är omöjliga då stater endast kommer ingå i ett avtal om de vinner mer på det än de andra parterna, eller kommer ingå i partnerskap som är enkla att kringgå. Enligt realismen prioriterar stater suveränitet och självstyrelse över internationella samarbeten och en internationell gemenskap. Detta resulterar i det så kallade säkerhetsdilemmat där varje enskild stat försöker expandera sin relativa makt, vilket leder till att alla andra stater känner sig hotade och då kommer försöka expandera sin egen makt. Realistiska strategier för att uppnå säkerhet kan därför anses vara kortsiktiga, eftersom det skapar mer osäkerhet i

världen och motarbetar det ursprungliga målet, säkerhet (Morgan 2007, s. 17–19; Hall 2014, s. 56–57).

4.2 Liberalism

Liberalismen sätter den fria individen i fokus, men det är staten som är ansvarig för att garantera individens säkerhet (Ericson 2014, s. 67). I likhet med realismen, utgår således liberalismen från stater som centrala aktörer. Däremot betonas det att även andra aktörer som internationella institutioner och icke-statliga organisationer kan vara betydelsefulla. Enligt liberalismen kan det internationella systemet präglas av anarki men anser inte att det måste vara så. Stater ses inte som enhetliga aktörer utan inhemska förhållanden mellan eliter, intresseorganisationer och allmänheten påverkar hur stater agerar på den internationella arenan (Morgan 2007, s. 25). Detta leder till att liberaler lägger mer vikt vid statens överlevnad och utveckling än självstyrelse och suveränitet. Liberalismen anser att internationella samarbeten är möjliga, och genom interaktion med andra stater går det att skapa en internationell gemenskap. Med ökat beroende mellan stater, sänks risken för konflikter och ökar således säkerheten i världen. Liberalismen betonar att demokratiska stater med en öppen ekonomi och ett öppet samhälle tenderar att inte kriga med varandra (Morgan 2007, s. 26–28). Genom främjandet av universella värden som demokrati och mänskliga rättigheter samt ekonomisk utveckling bidrar det till ökad säkerhet för den egna staten. De största hoten utgörs därför av auktoritära stater med stängda samhällen (Owen 1998, s. 145–146). Med fokus på spridandet av universella värden genom olika internationella samarbeten och institutioner kan liberala strategier anses vara långsiktiga, eftersom man i viss mån kan acceptera sämre avtalsvillkor på kort sikt för att längre fram dra nytta av diverse samarbeten (Morgan 2007, s. 27–28).

4.3 Konstruktivism

Utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv är begrepp som säkerhet och osäkerhet socialt konstruerade, vilket sker i samband med att människor interagerar med varandra (Smith 2005, s. 38). Staten ses som en enhetlig aktör och i likhet med de två tidigare perspektiven utgår konstruktivismen från staten som det primära referensobjektet (Buzan – Hansen 2009, s. 196). Det är nationell säkerhet och säkerhet i form av militär makt som är i fokus för konstruktivistiska studier, och det är genom interaktion med andra stater som nationella intressen skapas. Enligt

konstruktivismen är säkerhetsdilemmat en social konstruktion som bygger på att stater är misstroende mot varandra till den grad att de utgår från det värsta möjliga scenariot. De definierar då sina intressen som att de endast kan hjälpa sig själva, vilket lett till att forskare inom perspektivet myntat begreppet ”anarchy is what states make of it”. De största hoten blir de stater som den egna staten upplever som hotfulla. Enligt konstruktivismen kan således internationella förhållanden ändras över tid när stater interagerar med varandra. Med hjälp av internationella institutioner och samarbeten som FN och EU kan man forma gemensamma värderingar, normer och symboler som skapar en gemensam social identitet, vilket i sin tur skapar långsiktiga intressen och tillit. Konstruktivismens lösningar kan således klassas som långsiktiga, där stater går från säkerhetsdilemman till säkerhetssamhällen (Peoples – Vaughan-Williams, 2015, s. 17, 19-20).

4.4 Kritiskt perspektiv

Inom ramen för css och de perspektiv som utvecklats som kritik mot de traditionella perspektiven går det att utröna ett antal gemensamma nämnare, vilket hädanefter kommer refereras till som ett kritiskt perspektiv. Säkerhet ska ur ett kritiskt perspektiv förstås som ett derivat begrepp vilket innebär att vår syn på säkerhet kan härledas från vår syn på världen. Det vi anser är det viktigaste i världspolitiken kommer också påverka vår syn på vad vi anser är hot, vad som behövs beskyddas och hur vi definierar begreppet säkerhet (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 33).

Ett kritiskt perspektiv utvidgar således säkerhetsbegreppet och menar att samtidigt som militärmakt är en viktig aspekt av säkerhet är det inte det enda potentiella hotet. Även områden som fattigdom, politiskt förtryck, klimathot och ekonomiska hot ingår i begreppet. Fokus ligger på individen som det primära referensobjektet eftersom stater i grunden är samhällen. Dessa består av enskilda individer och det är således den enskilda individens säkerhet som ska prioriteras (Mutimer 2007, s. 57–58; Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 34–35). Det läggs mer fokus på olika strukturer både inom den egna staten och mellan olika stater som anses hota enskilda individer. Det blir således centralt att synliggöra dessa strukturer, genom akademiska debatter men också genom att fokusera på emancipations politik och utvecklandet av internationella nätverk och gemenskaper. Kritiska strategier för att skapa säkerhet kan således anses vara långsiktiga då det handlar om att inrikta sig på att synliggöra och motarbeta de strukturer som hotar enskilda individer (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 37-38, 65; Kennedy-Pipe 2007, s. 89).

	Realism	Liberalism	Konstruktivism	Kritiskt perspektiv
Säkerhet för vem?	Staten	Demokratiska stater, enskilda individer	Staten	Enskilda individer
Säkerhet för vilka värden?	Suveränitet, självstyrelse	Statens överlevnad, utveckling, demokrati	Nationell säkerhet, suveränitet, självstyrelse	Individens rättigheter till ett bra liv
Från vilka hot?	Andra stater	Auktoritära stater	Andra stater som upplevs som hot	Olika strukturer som hotar den enskilda individen, ex. fattigdom
Med vilka medel?	Militär makt	Internationella samarbeten, ekonomisk utveckling(kapitalism), demokrati	Internationella samarbeten, kommunikation, interaktion	Synliggöra genom akademiska debatter, internationella gemenskaper, frigörelsepolitik
Typ av tidsperiod?	Kortsiktig	Långsiktigt	Långsiktigt	Långsiktigt

5 Analys

Detta kapitel är uppdelat i två delar. I den första delen appliceras Baldwins olika dimensioner på de två olika policyerna för att utröna vilka perspektiv inom säkerhetsstudier som tillskrivs säkerhetsbegreppet i EU:s grannskapspolitik. I den andra delen kommer därefter dimension för dimension jämföras med varandra för att utröna om det skett någon teoretisk förskjutning i vilken innebörd EU tillskriver begreppet säkerhet.

5.1 Vilken innebörd tillskriver EU begreppet säkerhet i sin grannskapspolitik?

5.1.1 ENP år 2003/2004

Säkerhet för vem?

Syftet med den ursprungliga ENP var att hjälpa EU:s grannar för att skapa en stabil och säker omgivning för medborgarna inom unionen.

I EU-kommissionens kommunikation från 2003 beskrivs det hur "...the Union's capacity to provide security, stability, and sustainable development to its citizens will no longer be distinguishable from its interest in close cooperation with the neighbours" (EU-kommissionen 2003, s. 3). EU:s förmåga att garantera säkerhet för sina medborgare är beroende av hur situationen ser ut i dess närområde.

Syftet med ENP är alltså, att genom att bidra till ett säkert och stabilt grannskap, skapa säkerhet för sina egna medborgare. I ramverket från 2003 står det "...the EU should aim to develop a zone of prosperity and a friendly neighbourhood – a 'ring of friends' – with whom the EU enjoys close, peaceful and co-operative relations" (EU-kommissionen 2003, s. 4). Det primära målet är således EU:s medborgares säkerhet, men detta uppnås genom att skapa säkerhet för unionens grannskap.

Detta överensstämmer med det liberala perspektivet som poängterar att fokus ligger på den enskilda individen, men det är statens ansvar att garantera säkerhet för dess invånare (Ericson 2014, s. 67). I ramverket från 2003 framhävs det hur det är statens eller i detta fall EU:s ansvar att garantera säkerhet för sina egna

medborgare, genom att skapa säkerhet i närområdet (EU-kommissionen 2003, s. 3).

Säkerhet för vilka värden?

ENP utformades i samband med östutvidgningen 2004–2007 för att stärka stabiliteten och säkerheten i EU:s omgivning. Det skulle förhindra att nya skiljelinjer mellan EU och dess nya grannskap uppstod. Målet med ENP var att skapa en omgivning av politisk stabilitet och ekonomisk och social utveckling vilket i sin tur skulle bidra till stabilitet och säkerhet (EU-kommissionen 2003, s. 4). Detta skulle uppnås genom att samarbeta inom flera olika områden.

I ramverket från 2003 beskrivs det hur:

Democracy, pluralism, respect for human rights, civil liberties, the rule of law and core labour standards are all essential prerequisites for political stability, as well as for peaceful and sustained social and economic development” (EU-kommissionen 2003, s. 7).

Utöver detta betonar EU inhemska värden som jämställdhet, barns rättigheter, miljö och klimat, och främjandet av det civila samhället (EU-kommissionen 2003, s. 6-14).

Målet med ENP innefattar många av de aspekter som det kritiska perspektivet betonar, det läggs mycket vikt vid att säkra värden som leder till ett bra liv för individen som jämställdhet och civila rättigheter (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 34-35, 46). Samtidigt handlar mycket om att bygga upp strukturer som leder till politisk stabilitet och som främjar ekonomisk utveckling. Detta kan återigen sammankopplas med liberalismen, med sitt fokus på demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling för att staten som helhet ska överleva (Morgan 2007, s. 26-28; Owen 1998, s. 145–146).

Från vilka hot?

I policyn från 2003/2004 identifieras en rad utmaningar som är kopplade till närhet, välstånd och fattigdom. Enligt EU-kommissionen ökar geografisk närhet betydelsen av förvaltningen av den nya yttre gränsen och gränsöverskridande flöden. De hot som identifieras fokuserar framförallt på illegal immigration, men även regionala konflikter, organiserad brottslighet och korruption. Även miljöförstöring, smittsamma sjukdomar och spridning av massförstörelsevapen inkluderas (EU-kommissionen 2003, s. 6). Dessa områden anses hota partnerländernas säkerhet, politiska stabilitet och ekonomiska utveckling, och således även EU:s stabilitet och säkerhet.

Det beskrivs också hur:

If the EU is to work with its neighbourhood to create an area of shared prosperity and stability, proximity policy must go hand-in-hand with action to tackle the root causes of the political instability, economic vulnerability, institutional deficiencies, conflict and poverty and social exclusion (EU-kommissionen 2003, s. 6).

Följaktligen kan även inhemska strukturer i partnerländerna som fattigdom, brister i statliga institutioner som exempelvis rättssystemet och svag ekonomisk utveckling ses som hot mot stabiliteten och säkerheten i EU:s omgivning (EU-kommissionen 2003, s. 6-7).

Inom denna dimension kan EU:s säkerhetsbegrepp kopplas till realismen, då många av hoten, regionala konflikter, massförstörelsevapen och illegal migration har sitt ursprung i andra stater. Det handlar således om att uppnå nationell säkerhet för grannskapsstaterna, vilket överensstämmer med det realistiska perspektivet (Morgan 2007, s. 15-16). Samtidigt kan även ett kritiskt perspektiv urskiljas. När hot som miljöförstöring och fattigdom också inkluderas, kan detta ses som strukturer som hotar den enskilda individen (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 35).

Med vilka medel?

Tillvägagångssättet för att uppnå stabilitet och säkerhet enligt ENP, är ömsesidigt beroende genom olika bilaterala och regionala samarbeten mellan EU och de partnerländerna som ingår i ENP.

The Communication argues that enhanced interdependence – both political and economic – can itself be a means to promote stability, security and sustainable development both within and without the EU (EU-kommissionen 2003, s. 4).

I strategidokumentet från 2004 framställs det hur EU tillsammans med varje partnerland ska identifiera en uppsättning principer för att utveckla en nära relation som ska bidra till vinster för alla inblandade i form av stabilitet och säkerhet. I utbyte mot att partnerländerna försöker uppnå målen för ENP erbjuds de att ta del av EU:s inre marknad med djupare politisk och ekonomisk integration som resultat (EU-kommissionen 2004, s. 3,5). ENP är uppbyggt på två olika regionala samarbeten, ett för länderna i öst "Östliga partnerskapet" och ett för länderna söder om medelhavet "Euro-Medelhavspartnerskapet". Därtill finns en individuell handlingsplan för varje land med EU som fokuserar på det landets utmaningar (EU-kommissionen 2004, s. 3-5). EU ska stödja länderna bland annat ekonomiskt, med hjälp av olika EU-program, Tacis-programmet för länderna i öst och MEDA-programmet för länderna söder om medelhavet. Dessa kommer användas för att finansiera stöd till att implementera de individuella handlingsplanerna samt utveckla inhemska institutioner och utbilda lokal personal. EU ska arbeta gränsöverskridande, men också lokalt för att bygga strukturer som skapar politisk stabilitet (EU-kommissionen 2004, s. 23-24).

Målet för EU är att till år 2007 utveckla ett nytt finansiellt instrument, European Neighbourhood Instrument (ENI). Detta ska komplettera de existerande finansiella instrumenten och speciellt fokusera på gränsöverskridande samarbeten och relaterade verksamheter (EU-kommissionen 2004, s. 25-26).

Även kommunikation mellan unionens medborgare och medborgare i grannskapet betonas för att främja en ömsesidig förståelse. Utbyte av olika kulturer, civilisationer och religioner uppmärksammas. EU ska bidra genom olika utbytesprogram och uppmuntra till "people-to-people" aktiviteter (EU-kommissionen 2004, s. 19).

Utifrån denna dimension kan ett tydligt liberalt perspektiv utrönas där fokus ligger på internationella samarbeten och ömsesidigt beroende för att skapa en stabil och säker omgivning (Morgan 2007, s. 26-28). Däremot kan även det konstruktivistiska perspektivet appliceras, med fokus på kommunikation mellan EU:s och grannskapets medborgare (Peoples – Vaughan-Willims, 2015, s. 20).

Typ av tidsperiod?

De individuella handlingsplanerna kommer sträcka sig över en tidsperiod på 3-5 år (EU-kommissionen 2004, s. 5). EU:s policy kan överlag ändå anses vara långsiktig.

The European Neighbourhood Policy's vision involves a ring of countries, sharing the EU's fundamental values and objectives, drawn into an increasingly close relationship, going beyond co-operation to involve a significant measure of economic and political integration. This will bring enormous gains to all involved in terms of increased stability, security and well being (EU-kommissionen 2004, s. 5).

Genom olika internationella samarbeten ligger fokus på att hjälpa partnerländer bygga upp strukturer som genererar politisk stabilitet och ekonomisk utveckling, vilket sker över en lång tidsperiod. Målet är ett ömsesidigt beroende där även EU kan ta del av fördelarna med en stabilare och säkrare omgivning, vilket överensstämmer med liberalismens långsiktiga strategier för att uppnå säkerhet för den egna befolkningen (Morgan 2007, s. 27-28).

Sammanfattning ENP 2003/2004

Det går att utrona ett genomgående liberalt perspektiv i policyn från 2003/2004. Samtidigt finns där inslag eller nyanser av de andra perspektiven, realism, konstruktivism och det kritiska perspektivet, men överlag bygger EU:s säkerhetsbegrepp på liberala värden och strategier för att uppnå stabilitet och säkerhet.

5.1.2 ENP år 2015

Säkerhet för vem?

I utvärderingen av ENP från 2015 betonas hur instabilitet och osäkerhet i EU:s grannskap även påverkat stabiliteten och säkerheten inom EU. "In the meantime, the EU's own interdependence with its neighbours has been placed in sharp focus" (EU-kommissionen 2015, s. 2). Detta exemplifieras bland annat genom att påpeka det ökande antalet flyktingar vid EU:s gränser som söker ett bättre liv, behov av att arbeta med energisäkerhet och motarbeta terrorattacker som påverkar både EU och dess grannskap, exempelvis attackerna i Paris 13 november 2015 (EU-kommissionen 2015, s. 2). Målet är att skapa säkerhet och stabilitet i EU:s omgivning och på så sätt kunna garantera säkerhet och stabilitet för EU:s egna medborgare.

EU:s policy kan inom denna dimension således klassificeras som liberal då det anses vara EU:s ansvar att skydda sina medborgare från yttre hot, där fokus ligger på EU som ”stat” eller enhet (Ericson 2014, s. 67). Samtidigt gäller det då att uppnå säkerhet för partnerländerna men det primära målet är säkerhet för EU och dess medborgare.

Säkerhet för vilka värden?

Målet med ENP är att skapa en omgivning med politisk stabilitet och social och ekonomisk utveckling (EU-kommissionen 2015, s. 2).

The purpose of the current review of the ENP is to propose how the EU and its neighbours can build more effective partnerships in the neighbourhood. In doing so, the EU will pursue its interests which include the promotion of universal values. The EU’s own stability is built on democracy, human rights and the rule of law and economic openness and the new ENP will take stabilisation as its main political priority in this mandate (EU-kommissionen 2015, s. 2).

Värden som demokrati, respekt för mänskliga rättigheter, frihet och rättsstatsprincipen är således betydelsefulla värden. EU menar att instabilitet inte endast orsakas av faktorer inom säkerhetssektorn och EU kommer att verka inom en rad olika sektorer för att motverka instabilitet (EU-kommissionen 2015, s. 3-4).

I policyversionen från 2015 föreslås det samtidigt att EU ska prioritera ekonomisk utveckling, säkerhetssektorn och migration och rörlighet. Detta bland annat efter en efterfråga från partnerländerna om ökat samarbete inom dessa sektorer (EU-kommissionen 2015, s. 7,12, 15). Det framställs hur:

The new ENP will make a determined effort to support economies and improve prospects for the local population. The policy should help make partner countries places where people want to build their future, and help tackle uncontrolled movement of people” (EU-kommissionen 2015, s. 4).

Vidare beskrivs det hur:

The measures set out in this Joint Communication seek to offer ways to strengthen the resilience of the EU’s partners in the face of external pressures and their ability to make their own sovereign choices (EU-kommissionen 2015, s. 4).

Det ökade fokuset på att öka partnerländernas motståndskraft mot yttre hot, stärka deras förmåga att göra sina egna suveräna val och säkerhet som ett värde i sig, kan kopplas till realismen. Även om liberala värden som demokrati och ekonomisk utveckling inkluderas, ligger fokus på värden som kan kopplas till det realistiska perspektivet med fokus på ökad suveränitet och säkerhet som ett värde i sig, för att kunna garantera ett stabilt närområde (Morgan 2007, s. 16-17).

Från vilka hot?

EU fortsätter lägga stort fokus på yttre hot:

Building further on the European Agenda on Security, the new ENP will prioritise tackling terrorism and preventing radicalisation; disrupting serious and organised cross-border crime and corruption; improving judicial cooperation in criminal matters, and

fighting cybercrime, in full compliance with the rule of law and international law, including international human rights law (EU-kommissionen 2015, s. 12).

De aspekter som framförallt uppmärksammas som hot är terrorism, illegal migration, organiserad brottslighet, miljöförstöring och vissa partnerländers beroendeställning till andra aktörer inom området energisäkerhet. Utöver detta betonar EU också andra områden som hot mot den politiska stabiliteten i form av fattigdom, ojämlikhet, korruption och svag social och ekonomisk utveckling (EU-kommissionen 2015, s. 3-4, 11).

EU:s perspektiv av hotbild kan anses överensstämma både med realismen och det kritiska perspektivet. Många av hoten som nämns och som prioriteras är hot från andra stater vilket överensstämmer med det realistiska perspektivets syn på säkerhet (Morgan 2007, s. 19). Samtidigt anammar EU även en bredare bild av vad som hotar stabiliteten och säkerheten genom att inkludera aspekter som fattigdom och svaga institutioner. Detta kan kopplas till det kritiska perspektivets bredare syn på säkerhet, där strukturer som hotar individen inkluderas (Peoples – Vaughan-Williams 2015, s. 35, 37-38).

Med vilka medel?

När det kommer till att uppnå stabilitet och säkerhet betonar EU individuella handlingsplaner för partnerländerna som möjliggör för varje land att fokusera på sina utmaningar.

Differentiation and greater mutual ownership will be the hallmark of the new ENP, recognising that not all partners aspire to EU rules and standards, and reflecting the wishes of each country concerning the nature and focus of its partnership with the EU (EU-kommissionen 2015, s. 2).

Samtidigt läggs det fokus på att utveckla de regionala samarbetena och gränsöverskridande samarbeten för att kunna hantera hot som miljöförstöring och illegal migration. Det poängteras att EU:s medlemsländer ska involveras mer som partners, och att unionen ska arbeta mer med att främja civilsamhället (EU-kommissionen 2015, s. 3, 18).

EU:s främsta hjälp består bland annat av finansiellt stöd från ENI för att uppnå målen för ENP, där ju mer framgångsrika partnerländerna är, desto mer finansiellt stöd får de (EU-kommissionen 2015, s. 19-20). En annan genomgående trend i policydokumentet är utbildandet av lokal personal inom en rad områden som säkerhet, migration, ekonomi och kapacitetsuppbyggnad inom den offentliga sektorn. Detta så att varje land kan bygga upp institutioner som möjliggör en stabil och säker tillvaro (EU-kommissionen 2015, s. 10, 13-14, 17).

Ett nyckelinstrument är att erbjuda tillgång till EU:s inre marknad och genom politisk- och ekonomisk integration skapa ömsesidigt beroende som bidrar till stabilitet och säkerhet för både EU och dess grannskap (EU-kommissionen 2015, s. 8). EU fortsätter även betona utbyte mellan enskilda individer för att få en bättre ömsesidig förståelse, detta genom olika utbytesprogram som exempelvis Erasmus +. Det läggs extra fokus vid att uppmuntra interaktion mellan unga människor i

EU-länder och partnerländer för att "...foster mutual respect, understanding and open societies" (EU-kommissionen 2015, s. 21).

EU:s medel bygger främst på internationella samarbeten och en strategi som går ut på att utbilda befolkningen inom länderna. Ländernas befolkning ska sedan själva kunna bygga upp ett stabilt och säkert samhälle. Detta kan kopplas samman med liberalismen, med sitt fokus på internationella samarbeten och interdependens som en grund till varför stater inte krigar med varandra och således är säkra (Morgan 2007, s. 26-28). Däremot kan denna dimension också paras ihop med konstruktivismen, eftersom EU förespråkar interaktion mellan olika människor för att skapa en ömsesidig förståelse. Kommunikation och integration är båda centrala aspekter inom konstruktivismen (Peoples – Vaughan-Willims, 2015, s. 20).

Typ av tidsperiod?

I den nya uppdaterade policyversionen beskrivs det hur "[t]he ENP is a long-term engagement with the EU's neighbours, but it also needs to take account of the most pressing needs. In the next three to five years, the most urgent challenge in many parts of the neighbourhood is stabilisation" (EU-kommissionen 2015, s. 3). Samtidigt som där finns mål som ska uppnås på kortare sikt, kan strategin som helhet ändå anses vara långsiktig då den fokuserar på att hjälpa partnerländerna bygga upp sin statsapparat, vilket tar lång tid. Detta för att kunna skydda sig mot yttre hot men också hantera inhemska strukturer som skapar osäkerhet som fattigdom och ojämlikhet.

Strategin med olika internationella samarbeten för att på lång sikt skapa ett område med stabilitet och säkerhet, överensstämmer med liberalismens synsätt på hur säkerhet bör uppnås (Morgan 2007, s. 28) se även avsnitt 4.2.

Sammanfattning ENP 2015

I den uppdaterade policyn finns det en förskjutning från framförallt liberalismen till ett mer realistiskt perspektiv, med kvarstående inslag av konstruktivism och det kritiska perspektivet. Målet med policyn och den hotbild som målas upp drar mer åt realismen med fokus på suveränitet och säkerhet som ett värde i sig, medan medlen för att uppnå säkerhet och vem som ska säkras kan anses överensstämma bättre med liberalismen.

År	2003/2004	2015
Säkerhet för vem?	EU:s medborgare	EU:s medborgare
Säkerhet för vilka värden?	Politisk stabilitet, Demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatsprincipen, ekonomisk öppenhet	Politisk stabilitet, suveränitet och säkerhet som ett värde i sig
Från vilka hot?	Terrorism, illegal migration, organiserad brottslighet, fattigdom	Terrorism, illegal migration, organiserad brottslighet, fattigdom
Med vilka medel?	Internationella samarbeten, interaktion mellan människor	Internationella samarbeten, interaktion mellan människor
Vilken tidsperiod?	Långsiktigt	Långsiktigt

5.2 Har innebörden ändrats från den ursprungliga policyn år 2003/2004 till den uppdaterade policyn år 2015, och i så fall hur?

Säkerhet för vem?

I både policyn från år 2003/2004 och 2015 framhävs det hur det ultimata målet med ENP är att skapa säkerhet och stabilitet för EU:s medborgare. Detta genom att bidra till att skapa säkerhet och stabilitet i dess närområde. Inom denna dimension har det inte skett någon förändring de senaste 12 åren, utan båda policyerna kan anses överensstämja med det liberala perspektivet.

Säkerhet för vilka värden?

Målet för båda policyerna är att uppnå politisk stabilitet, och social och ekonomisk utveckling. I både år 2003/2004 och 2015 policydokument framhävs värden som demokrati, rättsstatsprincipen och respekt för mänskliga rättigheter. Men medan målet för policyn 2003/2004 lade mer fokus på spridandet av universella värden, såsom att demokrati kunde skapa säkerhet, är det i policyn från 2015 mer fokus på säkerhet som ett värde i sig. Det har således skiftat från en mer liberal syn, till en mer realistisk syn utifrån perspektivet. Det handlar dock om nyansskillnader i vilka värden som ska prioriteras i de olika policydokumenten då det i den uppdaterade versionen, uttryckligen skrivs att föreslagna gemensamma prioriteringar för samarbeten är ekonomisk utveckling, säkerhetssektorn och migration och rörlighet.

Från vilka hot?

Även i denna dimension har det skett en förskjutning. I båda versionerna poängteras olika yttre hot som terrorism, illegal immigration och organiserad brottslighet, samt inhemska problem som fattigdom och en bristfällig statsapparat. Detta kan kopplas till både realismen, med fokus på yttre hot från andra stater, och det kritiska perspektivets bredare syn på säkerhet. Samtidigt kan en förskjutning i

vilka hot som prioriteras identifieras, då det i den senaste versionen från 2015 läggs mer fokus på säkerhetssektorn och yttre hot som exempelvis terrorism och illegal immigration.

Med vilka medel?

Tillvägagångsättet för att uppnå stabilitet och säkerhet är lika i båda policyerna. Genom både individuella handlingsplaner och de regionala samarbetena ”Östliga partnerskapet” och ”Euro-Medelhavspartnerskapet” försöker EU understödja partnerländerna i uppbyggandet av en fungerande statsapparat. Bland annat genom att utbilda lokal personal och bidra finansiellt genom olika program som ENI. Interaktion mellan olika människor och kulturer poängteras också för att skapa en ömsesidig förståelse och ett öppet samhälle. Både liberalism och konstruktivism kan således utrönas inom båda policyerna.

Vilken tidsperiod?

Båda policyerna fokuserar på att bygga upp en fungerande statsapparat och skapa strukturer för att öka partnerländernas motståndskraft mot hot som terrorism och radikaliserings genom olika internationella samarbeten. Det handlar således om ett långsiktigt perspektiv i båda versionerna, vilket överensstämmer med liberalismens strategier för att uppnå säkerhet.

Sammanfattning jämförelse

Det går att utrona ett genomgående liberalt perspektiv i policyn från 2003/2004, med inslag av de andra perspektiven realism, konstruktivism och det kritiska perspektivet. I kontrast har den uppdaterade policyn från 2015 närmast sig en mer realistisk syn på säkerhetsbegreppet där säkerhet betonas som ett värde i sig, som ska prioriteras. Där finns fortfarande många liberala inslag och även konstruktivismen och det kritiska perspektivets syn på säkerhet förekommer inom vissa dimensioner. Det är viktigt att notera att det inte rör sig om en drastisk förändring utan om en nyansskillnad där de värden som prioriteras i allt högre utsträckning kan kopplas till realismen i den senaste policyversionen. Följande utdrag från de båda policyerna demonstrerar denna skillnad väl:

The EU has a duty, not only towards its citizens and those of the new member states, but also towards its present and future neighbours to ensure continuing social cohesion and economic dynamism. The EU must act to promote the regional and sub-regional cooperation and integration that are preconditions for political stability, economic development and the reduction of poverty and social divisions in our shared environment (EU-kommissionen 2003, s. 3).

The EU cannot alone solve the many challenges of the region, and there are limits to its leverage, but the new ENP will play its part in helping to create the conditions for positive development (EU-kommissionen 2015, s. 2).

År 2003 beskriver EU det som en plikt, att hjälpa sina grannländer. År 2015 har framställningen ändrats till att betona att EU inte ensamma kan lösa de många utmaningar som finns i grannskapet.

År	2003/2004	2015
Säkerhet för vem?	Liberalism,	Liberalism,
Säkerhet för vilka värden?	Liberalism, kritiskt perspektiv	Realism, liberalism
Från vilka hot?	Realism, kritiskt perspektiv	Realism, kritiskt perspektiv
Med vilka medel?	Liberalism, konstruktivism	Liberalism, konstruktivism
Vilken tidsperiod?	Liberalism	Liberalism

6 Slutsats och diskussion

Ambitionen med denna studie har varit tvådelad, att klargöra vilka teoretiska utgångspunkter säkerhetsbegreppet i EU:s grannskapspolitik från 2003/2004 och 2015 bygger på, och att utröna om det skett någon förändring över tid.

Med hjälp av en beskrivande idéanalys har Baldwins dimensioner använts för att skapa idealtyper för säkerhet inom realism, liberalism, konstruktivism och ett kritiskt perspektiv. Dessa dimensioner har därefter också applicerats på dokumenten för att kunna besvara frågeställningen:

- *Vilken innebörd tillskriver EU begreppet säkerhet i sin grannskapspolitik?*
- *Har innebörden ändrats från den ursprungliga policyn år 2003/2004 till den uppdaterade versionen år 2015, och i så fall hur?*

Den ursprungliga policyn från 2003/2004 visar på ett genomgående liberalt perspektiv när det kommer till säkerhet, men det förekommer inslag från de andra perspektiven. Policyn från 2015 har i kontrast förskjutits från ett liberalt perspektiv till ett realistiskt inom dimensionen ”säkerhet för vilka värden?”, det vill säga fokus har ändrats till att stärka partnerländerna mot yttre hot och säkerhet som ett värde i sig. Även hotbilden kan anses domineras mer av det realistiska perspektivet i 2015 års policy, även om båda policyerna kan kopplas till realism och det kritiska perspektivet inom denna dimension. Båda dessa förskjutningar skulle kunna bero på flera av de förändringar som skett i EU:s närområde likväl som i världen, sedan policyn lanserades 2004. Exempelvis Rysslands annektering av Krim, den arabiska våren och flyktingkrisen som drabbade EU 2014/5. Detta leder till att det fokuseras mer på värdet att fysiskt skydda sin stat eller medborgare, och liberala värden får stå tillbaka.

Jag vill slutligen också poängtera att de två policys givetvis har inslag av alla de perspektiv som inkluderats i det teoretiska ramverket, både 2003/2004 och 2015. Samtidigt måste det nämnas att EU:s syn på säkerhet självklart också präglas av dess medlemmars olika förutsättningar, och det kan därför te sig naturligt att det finns olika syn på säkerhet inom EU som organisation. Det kan också framhållas att om EU går mot en mer realistisk syn på vad säkerhet är, men fortsätter använda sig av liberala strategier, påverkar detta effektiviteten av policyn? Vad blir konsekvenserna om det finns olika utgångspunkter för EU:s medlemsstater för själva begreppet säkerhet?

6.1 Vidare forskning

Fokus för denna studie har varit att klargöra vilken innebörd säkerhet tillskrivs i EU:s granskningspolitik och om det skett en förändring över tid.

Ett område för vidare forskning kan således vara att se på konsekvenserna av att EU tillskriver begreppet säkerhet en viss innebörd och hur det får konsekvenser för omvärlden. En aspekt som tas upp redan i metodkapitlet är varför författaren valde att göra en idéanalys och inte en diskursanalys. Det förklaras att det inte är författarens ambition att försöka synliggöra dolda maktstrukturer. Detta kan däremot vara en utgångspunkt i vidare forskning, att studera vilka maktförhållanden en viss innebörd av säkerhetsbegreppet legitimerar. Vidare kan det också undersökas vad de motsättningar inom säkerhetsbegreppet som påvisats i denna studie får för konsekvenser för implementeringen och effektiviteten av policyn.

7 Referenser

- Baldwin, David A., 1997. "The Concept of Security", *Review of International Studies*, Vol. 23, No. 1, s. 5-26.
- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys*. 1:a upplagan. Stockholm: Santérus Förlag.
- Bengtsson, Rikard, 2010. *The EU and the European Security Order – Interfacing security actors*. Abingdon: Routledge.
- Bergström, Göran – Kristina Boréus, 2012. "Diskursanalys" i Göran Bergström och Kristina Boréus (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB, s. 353-415.
- Bergström, Göran – Kristina Boréus, 2012. "Idé- och ideologianalys" i Göran Bergström och Kristina Boréus (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB, s. 139-175.
- Buzan, Barry – Lene Hansen, 2009. *The Evolution of International Security Studies*. New York: Cambridge University Press.
- Collins, Alan, 2007. "Introduction: What is Security Studies?" i Alan Collins (red.) *contemporary security studies*. New York: Oxford University Press, s. 1-9.
- Crawford, Gordon, 2013. "EU Human rights and democracy promotion in Africa: normative power or realist interest?" i Maurizio Carbone (red.) *The European Union in Africa – Incoherent policies, asymmetrical partnership, declining relevance?*. Manchester: Manchester University Press, s. 142-164.
- EEAS 2016= European Union External Action Service webbplats, European Neighbourhood Policy (ENP). [Elektronisk] Tillgänglig: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy-enp/330/european-neighbourhood-policy-enp_en. Publicerad: 21-12-2016. Hämtdatum: 06-01-2019.
- EEAS 2018= European Union External Action Service webbplats, The Common Security and Defence Policy (CSDP). [Elektronisk] Tillgänglig: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/431/common-security-and-defence-policy-csdp_en. Publicerad: 03-05-2018. Hämtdatum: 06-01-2019.
- Ericson, Magnus, 2014. "Liberalism" i Jakob Gustavsson och Jonas Tallberg (red.) *Internationella relationer*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB, s. 67-81.
- EU-kommissionen, 2003. "Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours". COM(2003) 104 final. Bryssel: Europeiska kommissionen.
- EU-kommissionen, 2004. "European Neighbourhood Policy - STRATEGY PAPER". COM(2004) 373 final. Bryssel: Europeiska kommissionen.

- EU-kommissionen, 2011. "A new response to a changing Neighbourhood". COM(2011) 303 final. Bryssel: Europeiska kommissionen.
- EU-kommissionen, 2015. "Review of the European Neighbourhood Policy". JOIN(2015) 50 final. Bryssel: Europeiska kommissionen.
- European Union= Europeiska unionens webbplats, EU Global Strategy, State and Societal Resilience. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://europa.eu/globalstrategy/en/state-and-societal-resilience>. Hämtdatum: 06-01-2019.
- Europeiska unionen= Europeiska unionens webbplats, Utrikes- och säkerhetspolitik. [Elektronisk] Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_sv. Hämtdatum: 06-01-2019.
- Hall, Martin, 2014. "Realism" i Jakob Gustavsson och Jonas Tallberg (red.) *Internationella relationer*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB, s. 53-66.
- Jonter, Thomas, 2014. "Internationell politisk historia: världen efter 1945" i Jakob Gustavsson och Jonas Tallberg (red.) *Internationella relationer*. 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur AB, s. 37-50.
- Kennedy-Pipe, Caroline, 2007. "Gender and Security" i Alan Collins (red.) *contemporary security studies*. New York: Oxford University Press, s. 75-90.
- Kostanyan, Hrant - Steven Blockmans - Artem Remizov - Linda Slapakova - Guillaume Van der Loo, 2017. *Assessing European Neighbourhood Policy Perspectives from the literature*. London: Rowman & Littlefield International Ltd.
- Morgan, Patrik, 2007. "Security in International Politics: Traditional Approaches" i Alan Collins (red.) *contemporary security studies*. New York: Oxford University Press, s. 13-34.
- Mutimer, David, 2007. "Critical Security Studies: A Schismatic History" i Alan Collins (red.) *contemporary security studies*. New York: Oxford University Press, s. 53-74.
- Owen, John M., 1998. "How Liberalism Produces Democratic Peace" i Micheal E. Brown – Owen R. Coté Jr – Sean M. Lynn-Jones – Steven E. Miller (red.) *Theories of War and Peace*. Cambridge, Mass: The MIT Press, s. 137-175.
- Peoples, Columba – Nick Vaughan-Williams, 2015. *Critical Security Studies an Introduction*. 2:a upplagan. Abingdon: Routledge.
- Smith, Karen E., 2008. *European Union Foreign Policy In A Changing World*. 2:a upplagan. Cambridge: Polity Press.
- Smith, Steve, 2005. "The Contested Concept of Security" i Ken Booths (red.) *Critical Security Studies and World Politics*. Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc., s. 27-62.
- Waever, Ole – Barry Buzan, 2007. "After the Return to Theory: The Past Present, and Future of Security Studies" i Alan Collins (red.) *contemporary security studies*. New York: Oxford University Press, s. 383-417.
- Walt, Stephen M., 1991. "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly*, Vol. 35, No. 2, s. 211-239.
- Winther Jörgensen, Marianne – Louise Phillips, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB.